

14 ÖSSZEFOGLALÁS

Az egykori bánsági határörvidékek Krassó-Szörény megyébe eső erdőivel kapcsolatban a következőkre mutathatunk rá.

1. A határörvidék polgárosítása előtt az erdők a vidék gazdálkodásában kevés szerepet játszottak. A természeti viszonyok, különösen az erdők fafajösszetétele nem kedvezett a fakereskedelem kialakulásának, de hiányoztak a jelentősebb fafogyasztók is. Ugyanakkor a határörvidéki lakosok maguk a fával nem kereskedhettek, sőt a fából származó jövedelemre sem voltak ráutalva, mert az erdők után nem adóztak. Így az erdők jórészt tartalékföldeket jelentettek, amelyekben azonban lehetett legeltetni és irtásokat tenni.

2. A határörvidék polgárosítása során a király beavatkozása a volt határörök pillanatnyi javát szolgálta: az erdők felét megkapták, ugyanakkor a legelők és az irtásterületek zömét is. Továbbá lehetőséget kaptak – legalábbis a rendeletek szelleméből következően – az erdőirtások és legelőterületek kiterjesztésére. Mindezzel aztán a polgárrá vált volt határörök éltek is.

3. Az erdészeti adminisztráció kiépítése, majd az 1879. évi erdőtörvény rendelkezéseinek végrehajtása időben jórészt egybeesett a kincstári és a volt határöröknek juttatandó erdők elkülönítésének munkájával. Ekkor az erdészeti szempontokat nehezen lehetett érvényesíteni, hiszen az említett uralkodói beavatkozások éppen az ésszerű erdőgazdaság kialakítása ellen is hatottak.

4. A birtokelkülönítések után a volt *szerb-bánsági* határörvidék erdeit hamar államerdészeti kezelésbe kellett venni, mert az önkormányzati vagyongazdálkodás néhány év alatt pénzügyi csődhöz vezetett. Így az államerdészet nemcsak a szakmai, hanem a pénzügyi kezelést is elvégezte. Ezzel ellentétben a volt *román-bánsági* határörvidéki községek közös erdeikben önállóan gazdálkodtak, csak a községeknek külön-külön juttatott erdők kerültek idővel államerdészeti (szakmai)

kezelésbe. Ez utóbbi vagyonközség erdőgazdálkodásáról ugyan viszonylag kevés ismeretünk van, de azt tudjuk, hogy erdészeti szempontból nem voltak kifogások, a vagyonközség általában betartotta az erdőtörvény rendelkezéseit.

5. Annál nagyobb gondot okoztak a községeknek juttatott, az egyes községek tulajdonába adott erdők (ami egyébként a volt szerb-bánsági közösség falvaira volt jellemző). Itt az erdőtörvény rendelkezései ellenére is általános volt a legeltetés és az erdőirtás. Ezt sem a községi eljáróságok, sem a vármegyei adminisztráció, sem pedig az erdészeti hatóságok nem tudták megakadályozni. Részben ezzel a vegetáció- és tájrombolással magyarázható a kétszer is végzetessé váló árvíz.

6. A volt határőröknek adott erdőirtási és (erdő)legeltetési szabadság hosszabb távon tehát megbosszulta magát. Az óriási anyagi áldozatokkal, elsősorban az állam áldozatvállalásával meginduló kopárfásítási, -javítási, tájrekonstrukciós munka a lakosság ellenállását váltotta ki. A szemlélet megváltoztatásához nem volt elegendő sem a propaganda, sem az itt-ott már látható jó példák, sem pedig az ismétlődő árvízkatasztrófák.

7. Mindezek következtében a vidék erdőgazdálkodását kettősség jellemezte. Az egyik oldalon jövedelmező, a vagyonközösségeknek rendszeres bevételt jelentő, belterjesedő, szabályozott erdőgazdálkodás, a másik oldalon pedig a vegetáció- és tájpusztítással szemben tehetetlen erdészeti adminisztráció. S a bajok nagyságát jelzi, hogy itt a pusztításokat nemcsak az erdészek, hanem maga az állami közigazgatás sem volt képes megakadályozni. A kétirányú folyamatok eredőjét erdészeti szempontból mégis pozitívnak kell minősítenünk. A nehézségek ellenére is megvalósult ugyanis a kor követelményeinek megfelelő erdőgazdálkodás. (Ezért lehetett a XX. század második felében is erdőtárolásokat végezni!) A másik kiemelkedő eredményt pedig a kopárfásítás önálló (állami) szervezeti egységben való megvalósítása jelentette. Az újmoldovai erdőgondnokság ugyanis kimondottan ezzel a feladattal volt megbízva, s mint ilyen majd

a trianoni Magyarország alföldfásítási kirendeltségeinek is példájául szolgálhatott.¹⁶⁸ Ugyanakkor annak is bizonyossága volt, hogy csak az állam képes ilyen jelentős táj- és vegetáció-rekonstrukciós munkát mind anyagilag, mind szakmailag elvégezni, irányítani.

Az Osztrák Birodalmi Erdészeti Egyesület 1911-ben tett magyarországi tanulmányutat. Ennek során eljutottak az Al-Duna vidékére is. Aki a XX. század elején egy dunai hajóról és a Karánsebes-Orsova között közlekedő vonatról mutatta be az osztrák erdészeknek ezt a vidéket, az az eső (a hajóút idején) és a sötétség (éjszakai vonatkozás) jótékony leplének hálálkodott, hogy „a magát kulturált államnak valló Magyarországon” ilyen lepusztult, kecskelegelővé silányított hegyek vannak.¹⁶⁹ Vajon ma, száz év múltán az azóta még kopárabbá váló hegyeket milyen lepellettel lehetne letakarni?